52906 ـ نماز جماعت با دو نفر ـ امام و مأموم ـ منعقد می‌شود

سوال

اگر دو مرد در خانه باشند، آیا این تعداد برای برپایی نماز جماعت کفایت می‌کند؛ به طوری که یکی از آن‌ها امام و دیگری مأموم باشد؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

بله، برای برپایی نماز جماعت دو نفر کفایت می‌کند؛ امام و مأموم، خواه در خانه باشد یا غیر آن. امام بخاری رحمه الله می‌گوید: «باب: دو نفر و بیشتر از آن، جماعت است»؛ سپس در این باره حدیث مالک بن حُوَیرِث رضی الله عنه را روایت کرده که پیامبر ﷺ فرمودند: «هرگاه وقت نماز فرا رسید، پس اذان و اقامه بگویید و سپس باید بزرگ‌ترین شما امامتان شود». به روایت بخاری (۶۵۸).

حافظ ابن‌حجر رحمه الله می‌گوید: «اینکه [بخاری] فرموده: «باب: دو نفر و بیشتر از آن، جماعت است» عنوان این باب، لفظ حدیثی است که از راه‌های ضعیف روایت شده است... مبنی بر اینکه پیامبر ﷺ مردی را دیدند که تنها نماز می‌خواند، پس فرمودند: آیا مردی نیست که بر این شخص صدقه دهد و با او نماز بگزارد؟ پس مردی برخاست و با او نماز خواند، پس پیامبر فرمودند: این دو نفر جماعت هستند».

داستان مذکور بدون عبارتِ «این دو نفر جماعت هستند» را ابوداوود و ترمذی از طریق صحیحِ دیگری تخریج کرده‌اند.

و نیز می‌گوید:

«و به این حدیث (یعنی حدیث مالک بن حویرث رضی الله عنه) استدلال شده است بر اینکه کمترین تعداد جماعت، یک امام و یک مأموم است، و این شامل می‌شود بر اینکه مأموم، یک مرد یا کودک و یا یک زن باشد». پایان کلام حافظ ابن حجر.

و حدیثی که حافظ به آن اشاره کرده و در نزد ابوداوود (۵۵۴) آمده و آن را صحیح دانسته، لفظش چنین است: از ابوسعید خدری رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ مردی را دیدند که تنها نماز می‌خواند، پس فرمودند: «آیا مردی نیست که بر این شخص صدقه دهد و با او نماز بگزارد؟». و آلبانی آن را در صحیح الجامع (۲۶۵۲) صحیح دانسته است.

در «عون المعبود» آمده است: «تا پاداش نماز جماعت برایش حاصل شود، پس این کار گویی صدقه‌ای است که به او بخشیده است».

و از أُبَیّ بن کَعب رضي الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمودند: «...نماز مرد با مردی دیگر، پاکیزه‌تر [و پاداش آن بیشتر] از نماز او به تنهایی است، و نماز مرد با دو مرد، پاکیزه‌تر از نماز او با یک مرد است، و هر چه تعدادشان بیشتر باشد، نزد الله عز وجل محبوب‌تر است). به روایت نسائی (۸۴۳) و ابوداوود (۵۵۴)، و آلبانی آن را در صحیح الجامع (۲۲۴۲) صحیح دانسته است. اما باید دانسته شود که بر مرد واجب است نماز را به صورت جماعت در مسجد به جا آورد، و برای او جایز نیست که نماز واجب را در خانه ـ خواه به صورت جماعت و خواه فرادی ـ بخواند، مگر اینکه عذری داشته باشد.

از کمیسیون دائم پژوهش و فتوا پرسیده شد: آیا نماز دو نفر، جماعت به شمار می‌رود یا خیر؟

آنان چنین پاسخ داد: «نماز دو نفر و بیشتر از آن جماعت است، اما هرچه تعداد افزایش یابد، فضیلت آن بیشتر می‌شود، و با این حال، واجب است که نماز به صورت جماعت در مسجد ادا شود». «فتاوى اللجنة الدائمة» (۷/۲۸۹).

و از شیخ ابن عثیمین رحمه الله تعالی دربارهٔ گروهی که نماز جماعت را در خانه می‌خوانند سؤال شد، پس چنین گفتند:

«به این افراد توصیه می‌کنیم که از الله سبحانه پروا کنند و نماز جماعت را همراه با مسلمانان در مساجد ادا کنند؛ زیرا دیدگاه راجح در میان اهل علم در این مسأله آن است که نماز جماعت در مساجد واجب است، مگر اینکه عذری در میان باشد؛ چرا که پیامبر ﷺ فرموده‌اند: «تصمیم گرفتم به برپایی نماز فرمان دهم تا اقامه شود، سپس به مردی دستور دهم تا با مردم نماز بگزارد، آن‌گاه همراه با مردانی که پشته‌هایی از هیزم با خود دارند، به سوی کسانی بروم که در جماعت حاضر نمی‌شوند، پس خانه‌هایشان را بر سرشان با آتش بسوزانم». به روایت بخاری (۶۴۴) و مسلم (۶۵۱).

این افراد ممکن است در مکان‌های خود به جماعت نماز بخوانند، اما رسول الله علیه الصلاة والسلام خواسته‌اند که آنان با جماعتی که شرع تعیین نموده نماز بگزارند، و جماعتی که شرع تعیین کرده همان کسانی هستند که در مساجد نماز می‌خوانند؛ مساجدی که هنگام نماز به حضور در آن‌ها فراخوانده می‌شود و اذان گفته می‌شود. از همین رو، عبدالله بن مسعود رضي الله عنه فرموده است: «هر کس خوشحال می‌شود که فردا در حال مسلمانی با الله دیدار کند، پس بر این نمازها در جایی که برای آن‌ها ندا داده می‌شود محافظت کند»؛ ایشان می‌فرماید: «جایی که برای آن‌ها ندا داده می‌شود»، و «جایی که» ظرف مکان است، یعنی باید بر نمازها در همان مکانی محافظت کند که برای نماز در آنجا اذان گفته می‌شود». «فتاوى الشيخ ابن عثيمين» (۱۵/۱۹).

والله أعلم.